

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-04-04

Diarienummer N165-0042/23

Handläggare

Henrik Hellström,

Telefon: 031-366 11 36

E-post: henrik.hellstrom@socialsydvast.goteborg.se

Svar på motion av Elisabet Lann (KD) och Samuel Bråse (KD) om att inrätta en skärgårdssamordnare

Förslag till beslut

I socialnämnd Sydväst

1. Socialnämnd Sydväst tillstyrker motion av Elisabeth Lann (KD) och Samuel Bråse (KD) om att inrätta en skärgårdssamordnare.
2. Socialnämnd Sydväst översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Motionen av Elisabeth Lann (KD) och Samuel Bråse (KD) föreslår att Göteborgs Stad inrättar en skärgårdssamordnare. Motionärerna menar att efterlevnaden idag är otillräcklig i hur informationen och erfarenheterna från Ö-dialogen tas till vara och inte bidrar till ett breddat beslutsunderlag vid behandling av ärenden och frågeställningar i stadens nämnder och styrelser.

Förvaltningen menar att en samordnande tjänst kan vara positivt för skärgårdens utveckling. Förvaltningen ser dock utmaningar med denna typ av tjänst. Därför behöver mandat och uppdrag vara tydligt, så att tjänstepersonen ska kunna verka på bästa sätt utifrån tjänstens syfte. Förvaltningen ser att uppdraget ska handla om att skapa sig en så god kunskap och helhetsbild som möjligt av skärgården och genom samordning bidra till spridning av kunskapen. Det gäller bland annat kunskaper om civilsamhället, näringsliv, kommunala verksamheter och lagar och regler. För att sedan fungera som en kunskapsbärare där fler kan få del av helhetsbilden och tillsammans kan det ur denna samverkan uppkomma lösningar på skärgårdens utmaningar. Tjänsten bör dock inte ha ett direkt uppdrag i att driva frågor inom andra förvaltningars uppdrag eller följa upp andra nämnders ansvar. En samordnande tjänst kan bidra till att stärka dialogen mellan olika aktörer i skärgården, genom att fler kan få del av en helhetsbild. Som en del av Ö-dialogen och tillsammans med befolkningen i skärgården och ansvariga aktörer i olika frågor kan det ur denna samverkan uppkomma effektiva lösningar på lokala utmaningar för skärgården.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Det finns långsiktigt positiva ekonomiska effekter för skärgårdens invånare, näringsidkare och även för stadens ekonomi om effektiva lösningar kan hittas på dagens utmaningar. Där kan en utpekad tjänst med fokus på skärgårdens frågor bidra till att hitta de lösningar som skapar mest nytta. Men om tjänsten inte ges rätt förutsättningar kan det innebära att en högre måluppfyllelse ändå inte nås utan det endast blir ökade kostnader med en ytterligare tjänst.

Bedömning ur ekologisk dimension

Om kunskaper kring den värdefulla naturmiljön också bli väsentliga parametrar i de helhetsbilder som beskrivs, så kommer det innebära positiva aspekter. Hälsosamma miljöer att leva och bo i är också viktigt för att behålla en levande skärgård. Det är de ekologiska värdena som gör skärgården attraktiv och då krävs det att miljöaspekterna värderas i alla beslut.

Bedömning ur social dimension

Med ytterligare personella resurser som verkar för att stärka livsvillkoren i skärgården ökar det möjligheterna för en positiv social hållbar utveckling för alla målgrupper. Det kan även stärka relationen mellan boende i skärgården och stadens verksamheter.

Samverkan

Information i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) 19 april 2023.

Bilagor

1. Motion av Elisabeth Lann (KD) och Samuel Bråse (KD) om att inrätta en skärgårdssamordnare.

Ärendet

Kommunstyrelsen har översänt motion av Elisabeth Lann (KD) och Samuel Bråse (KD) om att inrätta en skärgårdssamordnare till socialnämnd Sydväst för yttrande. Remisstiden är till och med den 28 april 2023.

Beskrivning av ärendet

Motionen av Elisabeth Lann (KD) och Samuel Bråse (KD) föreslår att Göteborgs Stad inrättar en skärgårdssamordnare. Som bakgrund till motionen beskrivs att Göteborgs södra skärgård är ett populärt besöksmål för såväl göteborgare som turister. En avgörande faktor för skärgårdens popularitet är att den hålls levande året runt, men har genom sin geografiska position och de begränsade kommunikationsmöjligheterna speciella förutsättningar. Efter sammanslagningen av de tidigare stadsdelsnämnderna 2011 inrättades ett forum för invånarna i södra skärgården, Ö-dialogen, med syftet att skapa en arena för information, erfarenhetsutbyte och fördjupad dialog mellan medborgare och politiker. Motionärerna menar att efterlevnaden är otillräcklig gällande i hur information och erfarenheter från Ö-dialogen tas till vara och att den inte tillräckligt bidrar till ett breddat beslutsunderlag vid behandling av ärenden och frågeställningar i stadens nämnder och styrelser.

För att öka efterlevnaden anser motionärerna att tjänsten ska följa upp arbetet i den strategiska planen för skärgårdens framtida utveckling och förbättra samverkan mellan olika förvaltningar samt förbättra omhändertagandet av de frågor som diskuteras på Ö-dialogen. De lyfter också att välfärdsverksamheternas särskilda utmaningar ska bevakas och följs upp av en sådan samordnande funktion.

Som förvaltningen tolkar motionen är grundfrågan huruvida förvaltningen anser att dagens kommunala organisation i tillräcklig grad bidrar till ett breddat beslutsunderlag vid behandling av ärenden och frågeställningar rörande skärgården. Där följdfrågan med motionen blir att bedöma om en tjänsteperson med en utpekad samordnande tjänst eller liknande funktion kan öka efterlevnaden i att få bättre beslutsunderlag när nämnder och styrelser tar beslut.

Förvaltningen har gjort sin bedömning utifrån socialnämndens ansvar i att bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Samt utifrån de sociala erfarenheter som förvaltningen har gällande skärgårdens förutsättningar för att skapa jämlikhet i levnadsvillkor inom Göteborgs Stad.

Förvaltningens bedömning

Socialnämnd Sydväst tillstyrker motion av Elisabeth Lann (KD) och Samuel Bråse (KD) om att inrätta en skärgårdssamordnare, med följande medskick för att skapa en så väl fungerande tjänst som möjligt och som därmed kan bidra till stadens mål för en jämlik stad och levande skärgård.

Förutsättningar

Södra skärgården har förutsättningar som skiljer sig från Göteborg i stort och även jämfört med liknande glesbygdsområden i staden. Det handlar bland annat om möjligheterna för kommunikation till service, den påverkan som flertalet riksintressen och andra lagar har, samt aspekter som kultur- och naturskydd. Skärgården präglas

kraftigt av turism, vilket sker främst under sommarmånaderna. Därtill används en stor andel av bostäderna för delårsboende. Dessa förutsättningar påverkar både enskilt och tillsammans möjligheterna för att leva och bo i skärgården. Därtill kan de globala trenderna läggas med bland annat urbanisering, vilket innebär förändrade servicestrukturer som oftast har en negativ inverkan på glesbygdsområden. Det finns idag särskilda statliga och EU-finansierade medel, vilket visar på en allmän internationell syn kring de särskilda utmaningar som glesbygden har med förhållandevis högre ökande kostnader och minskad service.

Levnadsförhållandena i skärgården, jämfört med snittet för Göteborg, utifrån socioekonomi indikerar på ett gott liv. Men jämfört med andra småhusområden i Göteborg har skärgården en lägre socioekonomi och liknar mer småhusområden i nordöstra Göteborg än de i sydvästra Göteborg. Tittar man på befolkningsutvecklingen så har skärgården en låg och delvis negativ befolkningsutveckling med en ökande andel äldre. Den demografiska utvecklingen sker dock även i många andra liknande områden i Göteborg, men är tydligast i skärgården.

Begreppet levande skärgård tolkar förvaltningen som ett område där det ges förutsättningar för att kunna leva, verka och bo året runt med möjlighet till kommunal service utifrån en rimligt god nivå. Likt glesbygdsområden generellt ser förvaltningen att det är fler utmaningar i skärgården för att bo och verka än generellt i Göteborg. Skärgården är en av Göteborgs mest populära resmål. En stor del av attraktiviteten är kombinationen av naturupplevelse och service. Det ställer krav på ett fungerande lokalt näringsliv och civilsamhälle för att behålla den attraktiviteten.

De lokala förutsättningarna tillsammans med den globala utvecklingen gör att förvaltningen anser att det kräver insatser för södra skärgården som särskiljer sig från övriga Göteborg. Som motionären beskriver finns det ett inrättat politiskt forum, Ö-dialogen, som har till syfte att utjämna dessa skillnader genom ökad kunskap och informationsutbyte mellan boende och kommun för att få ett bättre beslutsunderlag till nämnder och styrelser.

En samordnande tjänst eller liknande funktion

För att hantera frågor som rör södra skärgården krävs en god förståelse för bland annat de särskilda förutsättningar som råder, historik och kunskap om både lokala, regionala och nationella samhällsfrågor, samt de sär lösningar som ibland skapats för att lösa utmaningar. Förvaltningen ser utmaningar med en tjänst som innebär att i princip kunna hantera alla frågor som berör en kommun. Det kommer krävas en bred tvärssektoriell kompetens för att möta de krav som ställs på kommunen. I större kommuner hanteras ofta frågor genom samverkan mellan olika specialkompetenser inom olika förvaltningar. Förvaltningen anser att det är viktigt att ställa frågan om det kan bli en acceptabel tjänst och vilka förväntningar som kommer ställas på den tjänstepersonen. Ska tjänsten inneha vissa mandat eller ska det enbart vara en tjänst som förmedlar kontakter? En tjänst med specifikt fokus på skärgården, men som ska förhålla sig till kommunens ansvar att prioritera frågor utifrån hela kommunen, kan innebära vissa utmaningar. Det kan handla om tillfällen då tjänsten ska hantera frågor där medborgare har ett tydlig gemensamt ställningstagande medan kommunen gör en annan prioritering. Här behöver roller och ansvar vara tydligt för att ge tjänsten rätt förutsättningar för att kunna genomföra arbetet på bästa sätt. Att möta medborgare, oavsett fråga, kräver en förståelse och kompetens för att på bästa sätt kunna uppfylla syftet med rollen.

En annan relevant fråga för kommun är om det är befogat utifrån likställighetsprincipen. Det finns redan ett forum för skärgården och inte något motsvarande för andra delar av Göteborg. Att därtill ytterligare anställa en tjänsteperson med avgränsning till skärgården behöver belysas. En motsvarande funktion som är vanlig i många kommuner är landsbygdsutvecklare (eller likande titel) vars uppdrag är en form av geografisk avgränsning. En tjänst med enbart fokus skärgården blir därmed inte något helt unikt, men kan uppfattas som en skarp avgränsning. I områden med låg socioekonomi, där enligt förvaltningen utmaningarna är ännu allvarligare, har medborgare till viss del inte själva resurser eller kännedom om möjligheter att driva de frågor som berör dem. Staden kraftsamlar och prioriterar på flera sätt i dessa områden för att motverka detta och för att uppnå målen om en jämlik och hållbar stad. I ett resursfördelningsscenario ser förvaltningen att det i så fall är från de mest socioekonomiskt välmående områden som resurser kan behöva omfördelas. Inte att skärgården ska ställas mot de socioekonomiskt svaga områdena.

Om motionären avser att tjänsten ska innebära att följa upp arbetet i den strategiska planen, förbättra samverkan mellan olika förvaltningar och förbättra omhändertagandet av de frågor som diskuteras på Ö-dialogen, ställer detta vissa krav på tjänsten. Ansvarsfördelningen inom stadens nämnder och att många frågor ligger utanför kommunens mandat gör att ett uppföljande ansvar och krav på förbättrat omhändertagande är svårt. Ett ansvar i att driva ärenden gentemot andra tjänstepersoner och deras nämnder uppfattar förvaltningen inte kan ligga inom en tjänsts ansvar. Ett ansvar i att förbättra samverkan och därmed indirekt lägga förväntningen på en tjänst i att förbättra kommunens samverkanskultur kan uppfattas som omöjligt och olämpligt. Förvaltningen instämmer i att ovan sagda behov finns men att det inte kan vara ett uttalat uppdrag för tjänsten, men att det ändå kan bli en positiv följd effekt. Utifrån motionen uppfattar förvaltningen som att den främsta bristen handlar om att information och erfarenheter, det vill säga kunskapen, inte når politiken för att de ska kunna ta rätt beslut. I slutändan avgörs dock utfallet huruvida det finns politiska prioriteringar och beslut som leder i den riktningen.

Representanter från flertalet partier i kommunstyrelsen har under en period deltagit Ö-dialogen. De kunskaper och erfarenheter som lyfts på Ö-dialogen har därmed direkt nått till flera av de styrande politikerna. Huruvida politiken omhändertar den kunskapen ligger utanför tjänstepersoners mandat oavsett funktion. Men att förvaltningen ska kunna samtala med politiker och vice versa utanför nämndsammanträden gällande kunskap och information är en viktig del för att skapa bästa möjliga förutsättningar för att fullfölja en kommuns ansvar.

Utöver de utmaningar som beskrivits har kommunen uppdraget att underlätta för medborgare att kunna ställa frågor kring pågående ärenden, lämna synpunkter och föra in kunskap till kommunen. Göteborgs Stad har ett kontaktcenter som är ingången i kommunen och ska svara på frågor eller hänvisa medborgare till rätt instans. Frågor som boende i skärgården ställs inför, exempelvis äldreomsorg, skola, bygglov och kommunikationer, kan vara komplexa och inneha fler faktorer än vad som är vanligt för boende på fastlandet. Det göra att den kommunala organisationen kan ha svårare att inneha en tillräckligt god kunskap för att hantera de frågorna. Förvaltningen ser utifrån röster från medborgare och beskrivna utmaningar att kanalerna in i stadens organisation medför svårigheter för att ta emot och respondera på de behoven. Boende i skärgården har

ett stort engagemang och driver frågor på ett positivt sätt som berör dem för att förbättra deras vardagsliv. Här kan det finnas långsiktiga samhällsvinster i att ytterligare underlätta delaktighet och inflytande från de medborgare som är engagerade för sitt närområde, och specifikt skärgården med de regionala och nationella intressen som finns. Barn, unga, äldre och andra grupper som bor i skärgården och som har behov av samhällets särskilda stöd kan därmed ges bättre förutsättningar för att leva i skärgården.

Utifrån de erfarenheter som förvaltningen innehar bedöms att det finnas ett behov i att få en bredare kommunal kunskap om skärgården och att de kunskaperna förmedlas. Göteborgs Stads stora organisation påverkar möjligheterna för att ge tillräckliga förutsättningar för att kunskap kanaliseras på ett effektivt sätt. Förvaltningen anser därmed att en samordnande tjänst skulle vara bra. Där uppdraget handlar om att vara en förstärkt kunskapslänk mellan förvaltningar, kommunala bolag, myndigheter, andra aktörer, näringsliv, civilsamhället och medborgare. Ett ansvar kring att utveckla eller följa upp andra nämnders uppdrag är inte vad socialförvaltningen förespråkar. Ö-dialogen behövs fortsatt finnas som ett forum, där bred kunskap kan samlas in och diskuteras, och där den samordnande tjänsten deltar och tar till sig kunskaperna. För att sedan bland annat möta och lotsa andra förvaltningar, bolag och myndigheter kring de komplexa frågor som behandlas. Samt att den bredare kunskapen om skärgårdens frågor lättare kan eftersökas internt i kommunen genom den samordnande tjänsten.

Det är viktigt att alla kommunala verksamheter har med sig perspektiven och förståelsen för att det kan behövas unika lösningar för att få bästa resultat för befolkningen i skärgården. För att kunna finna dessa lösningar behöver man lära känna skärgården, vad det gäller civilsamhället, näringsliv och kommunala verksamheter. En funktion som har en helhetsbild och både vet Göteborgs Stads organisation och hur det fungerar i praktiken i skärgården, samtidigt som man har god inblick i bland annat civilsamhället och näringslivet. Genom att denna funktion skapar samverkansformer mellan olika aktörerna i skärgården så kan fler få del av helhetsbilden och tillsammans kan det ur denna samverkan uppkomma effektiva lösningar på lokala utmaningar.

Utifrån kunskaper från andra skärgårdsregioner i Sverige, som har inrättat en liknande funktion, beskrivs att kommunen och regionen ser vinster. Skärgårdarnas riksförbund beskriver att de ser att samverkan mellan intresseorgan för skärgårdarna i Bohuslän kan förbättras. En del för att främja deras ändamål är att det både finns ett forum för samtal och en tydlig mottagare i kommuner och regioner. Här kan en samordnande funktion få den rollen att vara en tydligare ingång till kommunen för medborgare.

Samverkan inom staden

Förvaltningen ser att en sådan tjänst bäst bör placeras inom nämnder som har ett övergripande ansvar och som inte är direkt knuten till en viss verksamhet. Socialförvaltningen bedömer utifrån nuvarande organisation att kommunstyrelsen och nämnden för demokrati och medborgarsservice är de nämnder där en sådan tjänst lämpligast kan placeras. Det finns fördelar med att ha en lokal geografisk anknytning, men tjänsten kräver främst en närhet till stadens beslutande förvaltningar i de frågor som mest berör skärgården. Den geografiska anknytningen finns oavsett i tjänstens funktion. Placeringen bör vara där den kan ha mest god effekt för att uppnå vad som krävs för att underlätta spridning av kunskap och hantering av de komplexa skärgårdsfrågorna. Med det sagt kvarstår utmaningarna med att förtydliga tjänstens ansvar och mandat, för att

bland annat undvika parallella ansvarsroller inom kommunen och för att förtydliga förväntningarna mot andra aktörer och medborgare.

Det samordningsuppdrag som socialförvaltningen Sydväst har inom utpekade frågor kan komma att angränsa till en samordnande tjänst för skärgårdsfrågor. Detta behöver beaktas vid ett inrättande av en ny tjänst och eventuellt förtydligas i uppdraget.

En aspekt som ligger utanför motionens frågeställning men som har stor bäring på en högre måluppfyllelse för skärgårdens utmaningar, är att många frågor som berör skärgården beslutas på regional och nationell nivå. Förvaltningen vill skicka med frågeställningen kring ett regionalt skärgårdsforum, inom exempelvis Göteborgsregionens kommunalförbund eller Västra Götalandsregionen, för att mer strategiskt kunna behandla de frågorna.

Beslutet ska skickas till:

Kommunstyrelsen.

Lotta Wikström

Avdelningschef Stadsområde, välfärd och
fritid

Annika Ljungh

Förvaltningsdirektör